

„Minden méltatásnak örvendtem, és a bírálatok nem szegték szárnyamat”

CSEKE GÁBOR BESZÉLGETÉSE CSELÉNYI BÉLÁVAL

– Mikortól számítod magad költőnek? Miképpen állt össze 1979-ben megjelent első köteted (*Barna madár*), amely a legendás hírű *Forrás Sorozatban* kapott helyet? Ki volt a szerkesztője? Ki biztatott, hogy összeállítsd az első könyved?

– 1969 novemberében írtam a legelső versem, s bizonyára papírra se vetetem volna, ha titkon nem érzem magam költőnek... Bár inkább „írogató fiatalnak” éreztem magam, és egyelőre felfüggesztettem azt a kérdést, hogy költő vagyok-e a szó legnemesebb értelmében. Ahogy a legelső versemről sem tudtam, hogy versnek számít-e a szó legnemesebb értelmében.

Barna madár című első kötetemet Egyed Péter szerkesztette Kolozsváron, a bukaresti Kriterion fiókszerkesztőségében. Biztatott Balla Zsófia, Bajor Andor, bizonyos mértékig Lászlóffy Csaba és még sokan. 1973 májusában közöltem először az *Echinox* háromnyelvű diáklap 1973/4-es számában. 1975 februárjában olvastam legelőször fel a Gaál Gábor Irodalmi Körben (amelyet akkor Szócs Géza vezetett). Akkor kerültek „forgalomba” kézírataim, és nem emlékszem, hányan javasolták első könyvem megjelenését. Még nagyon távolinak, majdnem irreálisnak tűnt, hogy kötetes szerző legyek.

– Mesélj az első könyved megjelenése utáni „lábadozásról”! Miképpen találtad meg a folytatáshoz szükséges hangot, hogyan történt a továbblépés? Milyenek ítéled meg bemutatkozásod kritikai visszhangját?

– Nem volt szülés, nem volt lábadozás, minthogy nem könyvet izzadtam ki, hanem vézna verseket költöttem. A folytatáshoz nem kellett új hangot keresnem/találnom; jött magától a következő vers; mindegyik „születése” spontánul következett be. Minden méltatásnak örvendtem és a bírálatok nem szegték szárnyamat.

– Családod 1987-es áttelepülése komoly váltást hozott az életedben. Hogyan élted ezt meg költőként? Miként sikerült betagozódnod az anyaország irodalmi vérkeringésébe? Kik egyengették az utadat és miként? Milyenek voltak a közlési lehetőségeid?

– Erdély, Kolozsvár elhagyása nem költői kérdés volt, hanem személyekre szabott mikrotörténelem. Úgy emlékszem, hogy az 1987. december 23-i, szü-

leimmel való megérkezésem után egy kicsit „megpihentem”, bár nem nagyon: 1988-ban már lassan visszanyertem alkotókedvemet. Nem kerestem... nem kellett keresnem a betagozódást. Akkoriban a Nagyváradról áttelepült Körössi P. József gondozta leginkább a soraimat, majd első magyarországi kötetem (*Üzennek a falmikulások*, Holnap Kiadó, 1990) megjelenésénél is ő bábáskodott, a kiadásért felelő Sík Csaba igazgató mellett. Nem emlékszem közlési problémára, konkrétan olyan versre, amit nem tudtam megjelentetni; rangos értelmiségieknek mutattam gépelt kézírataimat, s ők válogattak. Nem túl gyakran közöltem, de ebben benne volt a passzív természetem is; ha kértek, adtam, ha nem kértek, nem bántódtam meg.

– *Tudomásom szerint szoros baráti-ismerősi kapcsolat fűzött Andrassew Iván prózaíróhoz-publicistához, aki interneten is népszerűsítette munkáidat. Az ő jóvoltából olvashattam bele magam is emlékezetes, ma is elérhető 1968-as naplódba. (<http://users.atw.hu/cselenyi/>) Milyen szerepet játszottak naplószerű feljegyzéseid, apró hétköznapi megfigyeléseid, hangulataid a költői témáid kijelölésében, versépítkezésedben?*

– Úgy emlékszem, a néhai Andrassew Ivánnal Körössi P. József révén ismerkedtem meg valamikor az 1980-as és 1990-es évtizedfordulón. Fogta a humoromat, (ál)cinizmusomat; közölt a velem megosztott naplórészleteimből. A teljes 1968-as év élményeiről, történéseiről (gyermek)naplót vezettem (itt van jelen íróasztalom fiókjában most is); ehhez a terjedelemhez képest csak alig pár sor került nyilvánosságra. Már akkor is íráskényszeres voltam, de később jóval inkább. A naplóba mindent megírtam és megírok, ami a látászögembe kerül (sokszor bizonyos kötelező sztereotípiákat is betartva); ehhez képest lírai önkifejezésem jóval beszűkültebb; nem lehet minden, naponta ismétlődő történet megénekelni; a lírai ihlethez „színek”, „dallamok”, „illatok”, megérzések tartoznak, s csak részben történések. Ennek ellenére néha fellapozom régi naplóimat, és olyankor (de nem csak olyankor!) megrohan az ihlet, s esetleg csak évtizedek múltán rögzítek lírában is egy-egy naplótételt.

– *Minden költőtől meg szokták kérdezni: mi az ars poeticája? A verseszménye? Milyen költészeti utakat, meggyőződéseket, formákat, kifejezésmódokat követ?*

– Talán nincs is jól meghatározható ars poeticám. Leginkább azt mondanám, hogy a lélek mélységei, az álmok laza törvényszerűségei, a gondolkodás logikai ficamai, lélektani vetületei érdekelnek, sokkal inkább, mint a társadalom jobbítása, a mások által rég agyonírt sorskérdések. Az 1970-es évek elején, tizenhat éves korom körül jártak a kezemben először a vajdasági Új Symposium számai. Ekkor érttettem meg, hogy lehet úgy is írni. Hogy a miként is lehet katarctikus, nem csak a mű tárgya. A (neo)avantgárdban találtam magamra. Felfedeztem, hogy a meghökkenés és a vagányság is művészi eszköz. E két tényező számos kifejezési formában kísértett meg, és sarkall írásra ma is.

– *Miként szülsz meg a verset? Miként fest az út nálad az ihlettől a megvalósulásig?*

– Van úgy, hogy a vers megszólít, egyszerűen megjelenik előttem majdnem vagy éppenséggel nyomdakész állapotában. Olyankor leülök, és leírom.

De rendszerint beülök a fotelbe, és kávézás közepette hívom az ihletet, amíg az megjelenik, és kiköltöm, mint egy tojást. Ilyenkor az írás bizonyos értelemben munka, más szempontból szenvedély. Kézirataimban sok az érvénytelenítés, áthúzás, betoldás. Egy-egy ötlet teljes elvetése, azaz a megszületett vers érvénytelenítése, áthúzása, „eldobása” ritka. Olykor sutának érzem a végeredményt, de megtartom. Ha azonban úgy látom, hogy elégtelen minőségű, rossz versem született, akkor áthúzom, ilyenkor STORNO!, és hívom a következő ihletet, amely rendszerint nem is emlékeztet az előzőre. Fiatal költőként rászoktam a vers füzetbe írására. Át tudom lapozni az utóbbi hónapok termésének kéziratát, kézíratait. És különben is: az önálló lapok elkallódnak. Az 1970-es és 1980-as években A4-es „egyetemi” füzetbe írtam a verseimet; újabban A5-ös, fél ívpapír méretű füzetbe vezetem, minthogy ilyenekhez jutottam hozzá (és a nagy, vagy éppenséggel hatalmas, napló méretű regiszterek szétszakadoznak a betelésük előtt). Még valamit betartok: mindig fekete golyóstoll betéttel írok. A kéket nem szeretem; az az iskolára emlékeztet vagy a kérvényírásra. A (fekete) filctollal való íráskép magasabb formánívójú ugyan (grafikusabb a kézírata), viszont nedvességre elkenődik, és napfényre a felismerhetetlenségig elhalványul, tehát marad a fekete golyóstoll.

– *Egy-egy bekezdés erejéig légy szíves vázold fel általad fontosabbnak ítélt versköteteid összeállításának, születésének körülményeit, és azt, hogy jelen pillanatban miként viszonyulsz hozzájuk!*

– Mindig önálló verseket írtam; kötetet írni – azt hiszem – nem tudok. Van egy kivétel: az 1975-ben tömeggyilkosságért kivégzett fiatal cseh kamionsofőr, Olga Hepnarová emlékére 2010 körül összeállítottam egy kötetet, azaz megszerkesztettem a romantikusan értelmezett versek sorrendjét is – de az anyag végül nem jelent meg. Azt hiszem, a köztörvényes szempont felülbíráta az esztétikáit. Nagy kár, mert úgy egy évvel később cseh–szlovák–lengyel koprodukcióban vászonra került az *Én, Olga Hepnarová* című film. Megelőzhettem volna visegrádi vetélytársaimat. Így csak pár tanúm (olvasóm) van, akik tudják, hogy enyém volt az elsőbbség.

A megjelent köteteim szerkesztői munkálatai kísértetiesen egyformák a *Barna madártól* (Kriterion, 1979) az *Órajáték bronzapával* címűig (Parnasszus Könyvek, 2019): leadom az anyagot, ami többnyire terjedelmesebb, mint a kötet; ezt átfésüli a szerkesztő, akinek szempontjai előtt rendszerint meghajolok; néhányat kivisz az anyagból; egy-egy problematikusabb részt megbeszélünk. Olykor van egy-egy elrugaskodottabb ötletem, ami (mondjuk műszaki szerkesztői vagy tipográfusi szempontból) nehezen kivitelezhető; ilyenkor nagyjából egyenlő eséllyel mérközőm meg a szerkesztőkkel.

– *Időzzünk el kissé az Olga Hepnarová emlékére összeállított kötetednél! Próbálgatni visszanezni az időben: véleményed szerint miért csúszott „vakvágányra” a verses megemlékezésed? Te, aki feltehetően ismered a történetből készült, általad említett koprodukciós filmet, talán meg tudod ítélni, hogy miben tér el a filmbeli ábrázolás a lírai megközelítéstől, s miért volt sikere az egyiknek és miért merült ignorációba a másik?*

– Olga Hepnarová történetének bárki utánanézhethet a világhálón. A huszonkét éves, szolid családi háttérrel rendelkező leány 1973 nyarán, kamionso-

főrként, Prágában szándékosan tömegbe hajtott egy teherautóval. Nem tudta feldolgozni, hogy viharos életében mennyi sérelmet szenvedett el embertársaitól, és úgymond halálra ítélte, és kivégezte az embereket. Őrültképp akciója nyolc halottat eredményezett. Megbánást sosem tanúsított, sőt állította, hogy újból s újból megismételné e tettét. 1975. március 12-én végezték ki a pankráci börtönben. Bár nem volt különösebb előjele, önkívületbe hajszolt lélekkel, teljes erejéből tiltakozott az akasztófa alatt. A modern leány középkorisan megtervezett végzete mély benyomást tett rám. A tragédia búskomorra tett, és különös romantikával azonosultam az irgalmatlan ítélet áldozatával. Még Olga életében hallottam az esetről, de csak 2009-ben lettem megszállott apológétája, amikor számítógéppel utánanéztam az esetnek, és megtudtam a nevét is. Ontottam magamból az Olga-verseket; nem a gaztett érintett meg, csak az elkövető, akit áldozatként sirattam magamban. A cseh–szlovák–lengyel koprodukciót nem láttam, tehát nem tudom, hogy a rendező meddig merészkedett empátiával utánamenni a végletekig zilált léleknek, s azt sem tudom, hogy a rendező viszonyulásában volt-e romantikus szál. Én szerelmes voltam Olga Hepnarovába, s ebben szerepet játszott, hogy a végtelenségig ellenzem a halálbüntetést, és minden kivégzés, amelyről értesülök, elkeseredett dühöt vált ki belőlem. Olvasóim egy része érezte, hogy érzelmi reakcióm nem helyénvaló, de ahogy Olga ma is megtenné, úgy én ma is megénekelném romantikus gyásszal az ő végzetét. Nem túlzok a *megéneklés szóval*, mert egyik rímes Olga Hepnarová-emlékversemet egy cseh filmzene dallamára írtam meg, és énekeltem el.

Szerintem, ha Olga történetesen lengyel, már megjelent volna a kötetem, minthogy a magyar–lengyel viszony mindig kifogástalan volt. Csak annyit tudok, hogy 2009–2011-ben nem akadt vevő egy örült cseh leány sztárolására Magyarországon. Azt is elismerem, hogy jogilag nem tudom, és nem is akarom alátámasztani ezt az érzelmi örvénylésemet Hepnarová felé.

ballada olga hepnarováról

*a můj čas című dal
16–19. sorának
kiragadott dallamára*

*emészthetetlen éjszakák
gázolnak rajtam át meg át
véremlében feloldanám
hepnarovát*

*a tollvonásán štrougal
zavaros szemmel medítál
és már ott is a kötél
a strigónál*

*a vesztőhelyi tartozék
deszka hurok pár tartó ék
s örök is ha netán-tán
lesz toporzék'*

fején a zsákkal már felér

nyakán a hurok hófehér
felnőtt ujjak sodorták
a lelkekér'

azóta követ bárhová
a felkötött hepnarová
lengő bakfisblúza lett
lobogóvá

az inzulinom át meg át
zubogja szép hepnarovát
méze mégis megmarad
egy élten át

Budapest, 2010. IV. 25[–29].

Gyászmérők

Hatvan éve született Olga Hepnarová

Ha apád lehetnék,
őszén gyászoló,
konok tekintetű
japán öregember,
kerek asztalkámon nézném
mozaikarcodat.

Minden műszeremet köréd állítanám:
arany iránytűt,
vízszintjelzőt,
órát,
„lub-dup” metronómot,
kőolajkutató vékony varázsvesszőt,
germán barométert,
részecskeszámlálót,
finom voltamétert,

de fejemhez kapnék:
valami hiányzik,
s három ezüstlábbon
egy kecses függőönt
tennék még koponyád
epicentrumára.

Így gyászol a japán:
három megkötött bot
közepéről függ le
egy öklömnyi nagy kő

[...]

Vegyztizta szellemed
 élni nem volt képes;
 felrobbantott téged
 izzó akaratom;
 platinabordám kell
 neked betatronnak:
 urániumodtól jégtörő lehetnék.

Magyar költő vagyok,
 nem szamuráj apád;
 arany iránytűmet
 arcodra helyezem,
 de nem teszem föléd
 a rideg függőönt –
 te voltál függőön
 egy vörös hajnalon...

Igazság,
 szabadság,
 endorfini eszmék
 áradnak sírodból
 szürkén, mint az aszfalt,
 szürkén,
 megnyugtatón,
 s izzón, mint a láva,
 a halni képtelen.

Budapest, 2011. VI. 29.

Harminchat szabad éved

Olga Hepnarová † 1975. III. 12.

Hatszor hat szabad éved
 ott toporog harminchat szürke gyalogként
 a pankráci fegyházudvaron.

A sakkparasztok feje
 dédelgetendő, szürke golyóbis.
 Várják hajnalban az anyai simogatást.

Minden gyalog szürke
 a hatszor hatos aszfalttáblán,
 és nem tudnak lépni veletek.
 Mindenütt te állsz,
 minden emeleten téged akasztanak,
 minden kicsi négyzet

*dobozába nyílik,
minden kicsi Olga
lemezen koppan.*

*Van a költőnek is külön beszélője,
van a költőnek is külön golyóstolla.
Utókorod engedélyezett ma
tíz perc verset hozzád.*

Budapest, 2011. III. 11.

2011-ben Gergely Tamás interjút készítettem velem, és rákérdezett, ez az egész Olga-történet miért olyan fontos nekem. Ide másolom az akkori válaszomat:

Nevezheted mániának, de ha a hatvanas évek végén lennél párizsi diák, polgárjognak neveznéd. Egy személyiségzavaros fiatal leányról van szó, aki értelmiségi szülők kamionsofőr gyermekeként behajtott a tömegbe, és nyolc embert halálra gázolt. Egyéni sorsából viszont teljesen kikövetkeztethető volt ez a tragikus végkifejlet. 13–14 éves korában – komoly kapcsolatteremtési nehézségei miatt – gyógyszeres öngyilkosságot kísérelt meg, de egy vidéki gyermekpszichiátrián úgy kezelték, mintha kábítószerfüggő lenne. A szüleivel is megromlott a kapcsolata, a későbbi szerelmével is, és végül úgy meggyűlölte a TÁRSADALMAT, hogy ráhajtott AZ EMBERRE. Személyiségzavarában az elvont és a konkrét gondolkodás így keveredett össze. Rilke, Freud, Sartre voltak a kedvenc szerzői, és meggyőződésem, hogy Csehszlovákia kommunista vezetőinek kapóra jött, hogy levágják, mint egy állatorvosi lovat, mint a dekadens anarchia bűnbakját. Úgy tudott érvelni hosszas jegyzőkönyvi vallomásában, mint egy emancipált diáklány, és lehet, hogy titkon (holmi hippiomantikával) abban reménykedett, hogy a nyugati ifjúsági mozgalmak vezérei kiállnak mellette, és nagy ügy lesz. A csehszlovák államvezetés gondoskodott róla, hogy csirke-ügy legyen, és le is vágták, mint egy vergődő szárnyast. Igen, szerelmet érzek az emléke iránt. Hogy pontosan miért, azt nehéz megmondani, de tízéves korom körül láttam a *Három testőrt*. Egész nyári vakációm elrontotta valami romantikus depresszió, hogy négy pozitív hős, négy erős, kardforgató férfi

fáradozik hosszan, hogy egy fiatal nőt hóhérekévre juttassanak. És ezt nem De Sade írta, hanem Dumas! Abolicionista vagyok, ellenzem a halálbüntetést; nők esetében különösen. Olga Hepnarová esetéről – név nélkül – már hallottam az 1970-es években. Felütöttem 1975. március 12-i naplójegyzeteimet. (Aznap végezték ki kötél által a pankráci börtönben). Azt olvasom, hogy már harmadik napja nem ittam vizet akkori játékgyári munkám közben, de nem magyarázom meg, hogy miért nem. A kivégzésről nem tudhattam, a szocialista hírzárlat egyetemes volt a Varsói Szerződés tagállamaiban. A fenti tulajdonnévre magyarul csak én hivatkozom a világhálón. Egyszer léggömbön felküldök neki egy leáztatott cseh söröscímkét. Lehet, hogy csodálkozni fog, hogy hazája kettéhasadt. Már nem létezik az az ország, amely a vérét követelte!

– *Film és költészet, fotó és költészet nagyon sokszor képesek egymásba játszani. Természetes-e vagy inkább erőltetett a köztük (talán nem csak általam) fölfedezett „rokonság”? Verseid nem egyszer fura fotókra emlékeztetnek, melyeken a vonalak, a formák, a fények és árnyékok jól meghatározott hangsúlyokat hordoznak. Versrészteleideben nagyon sok a képszerű hangulati töltet, számomra ez az, ami malterként összetartja a verseidet.*

– Édesapám tíz-tizenegy éves koromban rájött, hogy az elbeszélő tantárgyakat (történelem, földrajz, természetrajz) csak úgy tudom megtanulni, ha előbb lerajzolja a fontosabb dolgokat, s aztán majd a képekre emlékezve, helyes sorrendben én is megjegyzem, és felmondom. A történelem amúgy nehezen ment nekem, de édesapám lerajzolta, még piktogramokat is rögtönzött: ipar = gyárkémény, gazdaság = teli zsák, munkásság = tányérsapka, parasztság = szalmakalap, fejlődés = felfelé ívelő nyíl, háború = két egymást keresztező kard stb., s az ábrák az iskolában is eszembe juttatták az anyagot. Amikor lélektan szakra készültem, az egész anatómia tankönyvet „lerajzoltam” nyolc füzetbe. Igaz, végül nem vettem fel az egyetemre, de ez sok minden mástól is függött. Azt hiszem, ha egy versben nincs képszerűség, akkor az sikertelen alkotás.

– *Cselényi Bélának vannak-e ún. „rokonlelkei” a kortárs magyar irodalom-ban-költészetben? Megnevezné kedvenc költőit, akik erőteljesen hatottak költői kibontakozására?*

– *Vannak versek, amelyek hatottak rám, vannak költők, akiket érdeklődéssel olvasok. A rám legnagyobb hatást tett költő a vajdasági Ladik Katalin. Második, *Elindultak a kis piros bul(l)dózerek* című, szivárványszínű ívekben szerkesztett kötete (Fórum Könyvkiadó, 1971) teljesen lenyűgözött. Máig ez volt életem legnagyobb könyvélménye. Apró, színes papírra nyomott, látszólag érthetetlen sorok, amelyek nem az értelmemet, hanem érzelmeimet, igazságérzetemet szólítják meg. Olyan volt, mintha én álmodtam volna meg a könyvet. Itt megemlíteném, hogy a román vasúti menetrendeket színes lapokra nyomták, és ez nagy hatással volt rám; valóságos utazási lázzal töltöttek el a tengerre vezető apróbb, törökös helységnevek... Az egyetemista Szócs Géza verseinek világa, szürrealizmusa, sajtóságos erdélyi fiatal értelmiségi „zsargonja” is telibe találta lírai figyelmemet. Humora, amely nem bohózati, annyira sajátunk volt, hogy „tolmács nélkül” értettük. Balla Zsófia pasztellszínű, érzékeny lírája szintén megkapott. Magyarországi létem (1987. december 23-tól) alatt mun-*

kába álltam (a rádió sajtóarchívumában dolgoztam dokumentátorként) és kevesebbet olvastam, mint otthoni, szabadfoglalkozású, hivatalosan munkakerülő éveimben. Élvezettel olvastam Marék Veronikát, Gianni Rodarit, Erich Kästnert is.

– *Költészetekben kiemelt helyet foglal el édesapád és édesanyád vissza-visszatérő alakja. A felbomlott családi élet emlékei és keretei mindegyre visszajárnak verselemként költészetekben. Milyen szerepet játszott költővé válásodban: a) édesapád, b) édesanyád? Hogyan vélekedtek irodalmi pályafutásodról?*

– Amikor verselni kezdtem, tizennégy-tizenöt évesen, éppen abban az életkorban voltam, amikor az ember különbözni szeretne családjától. Verseimet nem mutattam meg a szüleimnek, a bátyámnak se szívesen. Szerintem a szüleim nem hatottak a verseimre, ha csak néha a szóhasználatot illetően nem. Szüleim általában szerették fiatalkori verseimet, bár idegen volt tőlük a kísérleti líra vagy a teljes magyar szótár keresetlen használata. Akkoriban erős nemzedéki öntudattal írtam (a *konzervatív* jelzőt szitokszónak tartottam). Szerettem a szabadságot a szabadságért, akár a szerelmet, ébredő hormonjaim hívó szavára. Ha véleményt mondtak, igyekeztek a közérthetőség felé terelni engem. Ritkán fogadtam szót, mert a közérthetőség könnyen a banalitás, a giccs vagy a kiáltvány irányába löki a szöveget.

– *Verseid javát sűrű időközönként (naponta?) eljuttatod ún. „előfizetőidnek”. Kapsz-e tőlük visszajelzéseket és milyeneket? Hasznát veszed-e mások véleményének, vagy teljesen öntörvényű alkotó vagy? Kik a hétköznapi „kritikusaid”, akik szavára jó odafigyelni?*

– Először arra gondoltam, hogy az olvasók szeretnek belelátni a műhelytitkokba, sőt – a hibaigazítások esetében – büszke beavatottakként hasonlíthatják össze a javított változatot az eredetivel. A napi versposta – gondoltam – örömmel tölti el a címzetteket, de mindent meg lehet szokni, a lírai spam küldeményeket különösen. Az újabb és újabb versposták hatása ingerküszöb alattinak bizonyult. Ennek ellenére nem mondok le róla; amit postáztam, az megmarad a levelezőrendszeremben, amely verseimet, szövegeimet hűségesen tárolja, tehát hasznos. Az, hogy a címzettek/olvasók hozzászoknak, nem tölt el elkeseredéssel. A legritkább esetben kapok visszajelzést; ha válaszlevelet kapok, nagyon megtisztelőnek érzem.

Azt hiszem, első számú kritikusom a bátyám, aki egyszerre bennfentes és kívülálló, józan értelmiségi, akire érdemes odafigyelni. Ha megszólal, visszaír, általában inkább bírál, mint méltat. Szükség van visszajelzésre. Amúgy öntörvényű vagyok; nem akarok megfelelni az elvárásoknak.

– *Fordítottak-e verseidből más nyelvre, s ha igen, mely(ek)re? Miként hangzik Cselényi Béla költészete, ha nem anyanyelvén szólal meg?*

– Ritkán fordítottak tőlem románra (Kocsis Franciska), angolra (Peter Sherwood, Köntés Béla), olaszra (Kiss Irén), németre (Helmut Britz, Alfred Sellner), szerbre (Fehér Illés). Nagy megtiszteltetésnek éreztem az átültetéseket, bár nincs rálátásom, hogy a nem magyar olvasók számára mennyire vagyok érdekes. Lefordított verseimet nem tárolom külön. Nehéz lenne előkotor-

nom egy fordítást, és kimásolnom az eredetét. A fordításokat jónak vagy teljes értékűeknek tekintem. Soha nem viszonyoztam ilyen gesztust. Én nem szeretek fordítani, és nem volt olyan késztetésem, hogy mondjuk ezt vagy azt a román szöveget átültessem magyarra.

– *Eddigi lírai terméked dimenziója lenyűgöző. Szándékodban áll összeállítani egy általad is érvényesnek tekintett Cselényi Összest, vagy ezt a munkát inkább az utókorra bízod?*

– Ezt az utókorra bízom.

– *Gyengébbek kedvéért milyen „álkulcsot” mellékelnél költészeted értelmezéséhez?*

– Nem kódolom szövegeimet. Nincs „kulcs” hozzám. Álmainkat sem értjük általában. A verseim is olyanok, mint az álmaink: nem értjük pontosan, de önmagukban véve törvényszerűek, logikusak. Néha nem csak önmagukban véve.

– *Befejezőként szabadon föltehetsz önmagadnak három kérdést, a megfelelő válaszokkal együtt. Melyek ezek?*

– 1./ Miért nyúlsz annyiszor az álmaidhoz? Nem tudom.

2./ A magasrendű érzelmi folyamatok közül melyiket tartod a legfontosabbnak? Talán a szerelmet.

3./ Mi a legfontosabb számodra a költészetekben? A boldogság keresése.